

[Fuglsang.]

Med hensyn til kornloven brugte jeg ganske bevidst udtrykket: kornlovens tendens. Hvis vi går tilbage til diskussionen om kornloven i fjor, vil jeg formode, at det ærede medlem, hvis han læser sin egen tale, vil se, at han også direkte har argumenteret mod denne tendens, nemlig at det at gøre kornet dyrere vil betyde større omkostninger for de små brug. Det udlagde de delegerede på sendemandsmøderne sådan, at ordningen i virkeligheden var eller kunne blive en hjælp til de store brug på de smås bekostning. Konsekvensen heraf må være, at det ærede medlem er enig med mig i, at af hensyn til de ubemidlede må vi tilstræbe at få de almindelige lånesatser gjort højere, end de er i øjeblikket.

Landbrugsministeren (Skytte): Jeg vil gerne sige til det ærede medlem hr. H. C. Toft, at jeg er da villig til i udvalget at drøfte, om vi skal udvide kommissoriet for den nu nedsatte kommission, men det ærede medlem må så være klar over, at det vil betyde en yderligere udsættelse af afslutningen af kommissionens arbejde.

Med hensyn til den statistik, det ærede medlem påberåber sig, må jeg have lov at sige, at statistikken de sidste 3 år viser, at kun ca. $\frac{1}{3}$ af ansøgerne til statshusmandsbrug har fået tildelt et sådant brug. Jeg tvivler på, at alle ansøgere er kvalificerede, og regner med, at godt $\frac{2}{3}$ af dem er det. Hvis det er tilfældet, vil det sige, at ca. halvdelen af kvalificerede ansøgere ikke har fået brug, og mig bekendt ligger statens jordlovsudvalg ikke med uafhængede brug. Hvis det gør det, er det en ren undtagelse og ikke noget, der tæller. Statistikken viser klart nok, at der er betydelig flere kvalificerede ansøgere end dem, der har fået jord, men tallene skal nok komme frem i udvalget.

Det ærede medlem hævder, at statshusmændene får en gave på 50 000 kr. Det passer ikke. Også her skal det ærede medlem få lejlighed til at se de rigtige tal i udvalget, hvis det ærede medlem ønsker det, hvad jeg går ud fra som givet.

Hvad angår løfterne til husmændene, gav jeg, så vidt jeg husker, et aldeles klart svar. Jeg skal gerne om det spørgsmål, der

er rejst nu, sige, at min indstilling som minister er, at forkøbsretten skal og bør udnyttes effektivt, og jeg regner ganske afgjort med, at jeg heri er enig med statens jordlovsudvalg, så vi nok i fællesskab skal finde ud af at klare det.

Må jeg så endelig sige, at det er mit håb, at man i det folketingsudvalg, der bliver nedsat, kan nå frem til enighed, og håbet beskæmmer jo ingen. Jeg har vel lov at håbe, at det ærede medlem hr. H. C. Toft, når han får de rigtige tal på alle områder, også vil være med i denne enighed.

Jeg vil gerne tilføje — det var jeg ved at glemme — at det ærede medlem jo sagde, at jeg havde fremhævet, at erhvervet — og det skulle være statshusmændene — ikke klager. Det tror jeg, sagde det ærede medlem og stoppede op; så kan man tænke sig til resten. Men jeg talte nu om husmandsbruget som erhverv, og her er de fire femtedele eller måske et større antal ikke statshusmandsbrug. Det er netop dem, der er startet på det fri marked og på lige vilkår med alle andre, som ikke til dato har givet udtryk for, at de mener, at husmandsbruget er en uheldig driftsform, der bør ændres. De er tilfredse med erhvervet, og de kan godt få deres udkomme ved det. Hvis bare alle landmænd var lige så tilfredse, må jeg ærlig talt sige, at jeg ville have en lidt roligere tilværelse, end jeg undertiden har.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Carl Petersen: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om udlån til arbejderboliger på landet.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 1465, fremsættelsen i tidenden sp. 1708).

Formanden: Sammen med denne sag foretages den sidste sag på dagsordenen, nemlig:

Første behandling af forslag til lov om tillæg til lov om opførelse af arbejderboliger på landet.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 1479, fremsættelsen i tidenden sp. 1711).

Lovforslagene sattes til forhandling.

Bladt: De foreliggende to lovforslag vedrørende arbejderboliger på landet indeholder ret væsentlige ændringer i forhold til den gældende lovgivning på dette område. Det er det høje ting bekendt, at efter behandlingen af den årlige udlånslov i 1957 blev spørgsmålet om ændring i denne lovgivning henvist til behandling i den kommission, der behandler statshusmandsloven. Dette skete ud fra ønsket om at få gennemført forskellige ændringer, først og fremmest med hensyn til lånenes afdragsvilkår. Resultatet af kommissionens arbejde foreligger i den første betænkning, som blev omdelt til tingets medlemmer i december måned. For mig at se har kommissionen løst den stillede opgave på bedste måde. Et underudvalg har udarbejdet et udkast til forslag til lov om udlån til arbejderboliger på landet samt forslag til lov om tillæg til lov om opførelse af arbejderboliger på landet, og begge disse udkast er enstemmigt tiltrådt af den samlede kommission.

Bortset fra et enkelt punkt er de af den højtærede landbrugsminister her fremsatte lovforslag helt i overensstemmelse med kommissionens forslag. Dette tager jeg som udtryk for, at også ministeren er af den opfattelse, at opgaven er løst rigtigt. Jeg vil i den forbindelse gerne udtale min anerkendelse af de meget udførlige bemærkninger, der følger lovforslagene. I forbindelse med ministerens særdeles klare redegørelse i den skriftlige fremsættelse foreligger her et udmærket materiale til klarlæggelse af de nye bestemmelser, der findes i de to lovforslag. Jeg finder anledning til at udtale en tak til ministeren for vel udført arbejde.

Uden at gå i enkeltheder vil jeg dernæst gøre nogle bemærkninger om de vigtigste ændringer i lovforslagene. I lovforslaget om udlån til arbejderboliger findes en ændring,

som ikke indeholdes i kommissionens forslag; det drejer sig om lånegrænsen for byggelån, som er forhøjet med 500 kr. fra 23 000 kr. til 23 500 kr. Hertil vil jeg kun bemærke, at selv om en forhøjelse af lånegrænsen ikke i sig selv er ønskelig, er den dog rimeligt begrundet i de konstaterede stigninger i byggeomkostningerne, og jeg kan derfor give tilslutning til den foreslåede forhøjelse.

Lovforslaget indeholder betydningsfulde ændringer i bestemmelserne om lånenes forrentning og afdrag. I det folketingsudvalg, som har behandlet den årlige udlånslov, var der enighed om den opfattelse, at den nugældende afdragstid på 142 år for byggelån og jordkøbslån tilsammen var ganske urimelig, og at en betydelig afkortning var særdeles ønskelig. Jeg skal dog gerne erkende, at jeg personlig var ikke så lidt betænkelig ved tanken om konsekvenserne for de halvårslige terminsydelser ved en afkortning af afdragsperioden fra 142 til 60 år, som det nu er foreslået. Men efter at jeg nu i lovforslaget har set, hvordan det kan gøres, og hvor lempeligt denne omlægning virker, ja, da er jeg nærmest overrasket. Den normale terminsydelse for et lån på 24 500 kr. er efter de hidtil gældende regler 329 kr. For det samme lånebeløb bliver terminsydelsen efter lovforslaget 355 kr. 25 øre, altså 26 kr. 25 øre mere. Dette kan alt taget i betragtning ikke virke afskrækkende. Ganske vist er der tale om en strammning, men lovens princip om lempelige forrentnings- og afdragsvilkår er bibeholdt, samtidig med at en urimelighed er fjernet. Jeg må dog tilføje, at efter den foreslåede ændring i lovforslagets § 2 om forhøjelse af byggelånet med 500 kr. bliver den halvårslige ydelse forhøjet med 7 kr. 25 øre til 362 kr. 50 øre. Det må naturligvis tages i betragtning, at der ved den hidtil gældende ordning kom en reduktion i terminsydelsen efter 60 års forløb og efter endnu 40 års forløb en yderligere reduktion, medens man ved det foreliggende lovforslag indfører en fast annuitetsydelse for hele afdragsperioden. Dette forhold tillægger jeg dog ikke særlig stor betydning. Det er klart, at når der skal hengå 60 år, inden der sker nedsettelse i terminsydelsen, bliver det i hvert fald ikke husets første ejer, som får glæde af denne reduktion. Jeg henviser i øvrigt til

[Bilagt.]

bilagene 1 og 2 i kommissionens betænkning, som klart gør rede for lånenes afviklingsforløb henholdsvis efter de hidtil gældende regler og efter det foreliggende lovforslag. Man vil deraf kunne se, at medens det hidtil har været således, at jordkøbslån og byggelån hver for sig er blevet forrentet og afdraget efter forskellige regler, vil disse to kategorier af lån efter lovforslaget blive slået sammen til et samlet lån og forrentet og afdraget som sådant, hvori ligger en tiltalende forenkling, også rent administrativt.

Jeg udtaler min tilfredshed med, at den lave rentefod er bibeholdt, og ligeledes med, at lånet er afdragsfrit det første år ligesom efter den gældende lov. Jeg har dog bemærket mig, at medens $\frac{3}{5}$ af lånet hidtil var rentefrit, er dette i lovforslaget ændret til, at halvdelen er rentefrit. Derved er der opnået den forenkling, at man kan beregne renten til 1 pct. af den samlede restgæld i hver termin.

Hvad angår de arbejderboliger, der opføres efter hovedlovens kapitel VI, altså for landmandens egen regning, sker der også en mindre ændring i afviklingsreglerne. Efter den gældende lov afdrages lånene over 40 år med en fast årlig ydelse på 2 pct. Efter lovforslaget forhøjes denne ydelse til 2,6 pct., hvorefter afviklingsperioden bliver afkortet til 37 år. Det medfører den ændring, at der fremtidig bliver åbnet mulighed for prioritering af ejendommen ud over statslånet og således, at statslånet rykkes tilbage, dog med den begrænsning, at den samlede prioritering ikke må gå ud over ejendomsværdien. Jeg finder denne ændring fuldt forsvarlig og særdeles nyttig. Der skal nok vise sig at være brug for en sådan prioriteringsmulighed, når der er gået en del år, og som den højtærede minister anførte i sin fremsættelsestale: denne ændring vil nok virke som en fordel ved ejerskifte for såvel køber som sælger, idet det da vil være muligt at formindske den kontante udbetaling, der skal præsteres.

Jeg er derimod lidt betænkelig ved bestemmelsen om, at når husets ejer går over til andet erhverv end normalt forefaldende arbejde på landet, kan rentelepelsen indtages og restlånet forlanges forrentet fuldt ud. Det er ikke, fordi jeg er uenig i prin-

cippet, men med den lidt uklare formulering, bestemmelsen har fået, er jeg bange for, at den kan håndhæves vilkårligt og forskelligt. Det kan jo ikke være meningen, at fordi en mand for en midlertidig periode har fået et bedre lønnet arbejde, skal denne bestemmelse sættes i kraft. Jeg har ganske vist bemærket mig, at en sådan afgørelse kan indankes for landbrugsministeren, men jeg går i øvrigt ud fra, at det er en af de ting, vi kan drøfte nærmere i det udvalg, der bliver nedsat.

Jeg skal dernæst fremsætte nogle bemærkninger om de ændringer, der findes i forslag til lov om tillæg til lov om opførelse af arbejderboliger på landet, idet jeg dog bemærker, at disse delvis er en konsekvens af ændringerne i udlånsloven. I lovforslaget er der til hovedloven kommet en anden og mere udførlig formulering af de beskæftigelsesmæssige kvalifikationer, og bl. a. bliver det slået fast, at ansøgere, som er beskæftiget ved land- og skovbrug, har en fortrinsret, når lånebevillingerne skal fordeles. Jeg har i og for sig ikke noget at indvende imod denne bestemmelse, men tillægger den ikke særlig betydning. Det har fra første færd været hensigten, at denne lovgivning først og fremmest skulle komme de egentlige landarbejdere til gode, men udviklingen i landbrugserhvervet har medført, at et stadig mindre antal arbejdere er beskæftiget ved landbruget. Lad mig i denne forbindelse nævne, at ifølge avisreferater er antallet af landarbejdere det sidste år formindsket med ikke mindre end 12 000. Det skulle derefter efter omstændighederne ikke volde vanskeligheder at imødekomme de ansøgninger, der kommer fra landbrugsarbejderne, men det kan naturligvis ligge lidt forskelligt i de forskellige egne af landet. Det er derfor muligt, det er rigtigt, at denne fortrinsret for alle tilfældes skyld er fastslået i loven.

En af kommissionens hovedopgaver har været at finde frem til nye og mere smidige regler ved ejerskifte. Vi gennemførte i folketinget i 1955 en bestemmelse om, at en arbejderbolig ved ejerskifte som regel kun kunne overtages af en køber, som opfyldte de i loven fastsatte kvalifikationer for at opnå lån til opførelse af en arbejderbolig. Hensigten med denne ændring var at bevare disse huse for den kategori af

[Bladt.]

arbejdere, de var bestemt for, og samtidig at forhindre private spekulationer i disse huse.

Selv om loven har virket efter sin hensigt, har det dog ofte vist sig vanskeligt at få afhændet disse huse til kvalificerede købere, særlig i de egne, hvor der er stor arbejdsløshed. Dette kom bl. a. til udtryk, da det ærede medlem hr. Hjortnæs den 12. marts i fjor her i tinget rettede et spørgsmål til den højtærede landbrugsminister om dette problem. I øvrigt tror jeg, at de fleste husmandsbrugskommissioner kan tale med om problemet, der sikkert har voldt dem en del kvaler og bryderier i de enkelte tilfælde. Reglen kan også virke særdeles ubehageligt for den arbejder, som kunne opnå varigt og bedre lønnet arbejde et andet sted, men som ikke er i stand til at få afhændet sit hus. En arbejder på Als, som for nylig var i den situation, sagde til mig, at det var stavnsbåndet om igen. Det var en betragtning, som ikke var helt ved siden af.

Det foreliggende forslag åbner flere muligheder for mindskelse af dette problem. Der foreslås således en tilføjelse til hovedloven, hvorefter en ejer, når han opnår arbejde et andet sted, kan fraflytte sin ejendom og udleje den til en arbejderfamilie, normalt dog ikke længere end for et år. Denne bestemmelse er i alt fald en udvej, en håndsrækning i en given situation. Der gives derved også manden en rimelig tidsfrist til at få afhændet sin ejendom, hvis den nye arbejdsplads giver ham mulighed for at blive dér og han ikke ønsker at vende tilbage til sin ejendom.

En anden ny bestemmelse i lovforslaget går ud på, at staten i særlige tilfælde kan overtage ejendommen. Vilkårene for en sådan overtagelse fastsættes efter forhandling, subsidiært dog efter nærmere i loven fastsatte bestemmelser.

Jeg ved ikke, om problemet kunne løses på en bedre måde, men jeg er tilfreds med, at der i hvert fald er skabt mulighed for afhændelse af ejendommene i disse særlige tilfælde.

Det omhandlede problem giver mig i øvrigt anledning til at sige, at man sikkert i fremtiden skal være agtpågivende med

hensyn til beskæftigelsesmulighederne dér, hvor de nye arbejderboliger opføres.

Jeg har nu omtalt en del af de vigtigste bestemmelser i de foreliggende lovforslag. Der er gjort et grundigt forarbejde i kommissionen, og efter min opfattelse skulle det ikke volde særlige vanskeligheder at nå til enighed i udvalget, således som det også hidtil har været tilfældet, når vi har behandlet denne lovgivning.

Jeg kan på mit partis vegne anbefale begge lovforslag til en hurtig og velvillig behandling.

Jeg vil dog tillade mig i forbindelse med behandlingen af disse lovforslag at fremføre et problem.

Det er nu mere end 20 år siden, vi fik den første lov om opførelse af arbejderboliger på landet. Der er gennem denne tidsperiode opført mange tusind af disse små kønne huse, som hver for sig danner rammen om et lille familiesamfund. Jeg synes, det tjener det danske folketing og de skiftende regeringer til ære, at man år efter år har kunnet samles om denne lovgivning. Når jeg ser disse små nydelige huse rundt omkring i vore landsbyer, mindes jeg uvilkårligt de verslinjer, der står i en af vore danske sange:

„I Danmark ligger der hus ved hus,
vel tusind små huse i rad,
med røde tage og skorstensrøg,
der dufter af middagsmad.“

Nu ved jeg vel, at arbejderboligerne er i mindretal blandt de tusinder af huse med røde tage, men de udgør dog et pynteligt indslag i boligbestanden på landet.

Når dette er sagt, vil jeg gerne sige, at nu efter 20 års erfaringer kan det vist være berettiget at se på, om der skulle være et og andet at rette; det tror jeg der er. De første huse, der blev bygget efter denne lov i slutningen af trediverne, op gennem besættelsestiden og i de nærmeste år derefter, er af en betydelige ringere kvalitet end de huse, der opføres nu. Jeg ved, at der er adskillige, som hellere i dag end i morgen ville gå i gang med et grundigt restaureringsarbejde, hvis det var muligt. Det kan dreje sig om isoleringsarbejder, mindre ombygninger, sanitære installationer og mange andre ting; men det bliver ikke gjort, simpelt hen fordi ejerne mangler de

[Blaåt.]

nødvendige penge dertil. Det drejer sig her om den kategori af arbejdere, som har den mindste årsindtægt, og som ikke har mulighed for at lægge flere tusind kroner til side til dette formål.

Jeg vil derfor spørge, om der ikke ad lovgivningens vej kunne åbnes mulighed for ydelse af et tillægslån til brug for de nævnte formål. Det er slet ikke min mening her at skitsere et forslag i så henseende, blot vil jeg sige, at problemet vil kunne løses på forskellige måder, enten ved direkte statslån eller gennem låneinstitutioner mod statsgaranti. Det er som sagt ikke afgørende, på hvilken måde det sker.

Jeg omtalte før den prioriteringsmulighed, der indeholdes i de foreliggende lovforslag. Jeg synes, det ville falde godt i tråd hermed, hvis der blev åbnet en lignende mulighed for de ældre landarbejderboliger. Jeg føler mig overbevist om, at en indsats fra lovgivningsmagts side vil blive påskønnet og modtaget med taknemlighed af mange ude i landet; jeg kan heller ikke se, at staten kommer ud for nogen særlig risiko eller økonomisk belastning, og hvorfor skulle vi så ikke gøre det?

Det problem, som jeg har fremført, har også en anden side. Foruden de ældre landarbejderboliger findes der også andre gamle huse på landet, som trænger til — om jeg så må sige — en ansigtsløftning, men der vil i adskillige tilfælde være lukket for normale prioriteringsmuligheder; det er så spørgsmålet, om der ikke i begrænset omfang kunne ydes disse husejere en håndsrækning. En sådan lovgivning er ikke ukendt fra tidligere tid, og jeg forbeholder mig at rejse også dette spørgsmål i udvalget.

Jeg venter naturligvis ikke, at den højtærede minister skal kunne svare mig konkret på det, jeg her har fremført. Jeg ved, at det kræver nærmere overvejelser og forhandlinger i regeringen, men jeg er naturligvis interesseret i at høre en udtalelse fra den højtærede minister, og det skulle glæde mig, om han ville give udtryk for en positiv indstilling. Dermed ville det første skridt til forhandlinger om spørgsmålet formentlig være gjort. Jeg kan sige, at mit parti, socialdemokratiet, er særdeles velvilligt indstillet; vi vil gerne være med til at løse denne opgave.

Peter Larsen: Da mit partis ordfører, det ærede medlem hr. Niels Eriksen, er forhindret i at være til stede, vil jeg tillade mig at gøre et par bemærkninger i tilknytning til de foreliggende lovforslag.

Indledningsvis vil jeg sige, at venstre altid har været med til at gennemføre en lovgivning af denne art ud fra den betragtning, at de befolkningsgrupper, der her er tale om, vel nok stort set er de dårligst stillede, og at vi også ude omkring i landkommunerne kan være interesseret i at få opført gode og billige huse til vore medarbejdere.

Dernæst vil jeg sige, at vi vel nok i år med større tilfredshed end tidligere behandler denne lovgivning. Tilfredsheden bunder i lovforslagenes udformning, idet de værste ulemper for os at se i år er pillet ud af denne lovgivning. Med ordet „ulemper“ tænker jeg i denne forbindelse på den hidtidige lange afdragetid. Det var urimeligt at have en afdragetid på 142 år — 3 generationer skulle der til, før et sådant hus var betalt — og derfor har venstre da også ved forskellige lejligheder forsøgt at få denne afdragetid gjort kortere. Jeg husker, at vi under udvalgsarbejdet i fjor stillede forslag om, at man, uanset at der sad en kommission og arbejdede med disse spørgsmål, uden at gøre skade godt kunne fjerne de første 40 år med virkning allerede fra sidste år. Det lod sig imidlertid ikke gøre; men vi vil gerne give udtryk for vor tilfredshed med, at den højtærede landbrugsminister nu har foreslået, at afdragstiden skal nedsættes til 60 år.

Mit parti vil også acceptere, at maksimumslånet til opførelse af bygninger bliver forhøjet med 500 kr. under hensyn til den prisstigning, som jo desværre stadig finder sted på boligmarkedet. Men vi finder det til gengæld rimeligt, at vi indskrænker os til disse 500 kr., så at disse boliger fortsat kan holdes nede på et rimeligt prisniveau, og vi har den opfattelse, at man ikke bør forhøje disse beløb ud over, hvad der netop er tilstrækkeligt til at dække, hvad prisstigningen betinger.

En anden nydannelse i lovforslaget kan vi også erklære os tilfredse med, nemlig adgangen til optagelse af lån med prioritet foran statslånet, når man holder sig inden for grænsen af vurderingen til

[Peter Larsen.]

ejendomsskyld. Det vil med andre ord sige, at landarbejderboligerne nu, i tilfælde hvor det drejer sig om statsudlån, kan få de samme rettigheder, som gælder på en række andre områder i vor landbrugslovgivning. Jeg tænker her på de små husmandslån, jeg tænker på Marshallånene, hvor reglerne er sådan, at statslån kan rykke tilbage indtil en vis grænse for at give plads for foranstående prioriteter; dette har i mange tilfælde været hensigtsmæssigt for de enkelte ejere. Jeg kunne i denne forbindelse have lyst til at komme med en enkelt bemærkning til det ærede medlem hr. Bladt, som i sine slutbemærkninger fremkom med et resumé over de 20 års udvikling vedrørende landarbejderboligerne og heri pegede på, at vi måske var ved at nærme os det tidspunkt, da vi skulle søge at få en ordening med tillægslån til forbedring af de gamle huse. Jeg skal ikke gå dybt ind på denne tankegang og slet ikke tage stilling til den, men blot pege på følgende: mon ikke den omtalte nydannelse, hvorefter man kan optage private lån, vil være i stand til at løse de problemer, som det ærede medlem nævnte? Det ærede medlem har sikkert ret i, at der står meget tilbage at ønske med hensyn til isolering og tekniske forbedringer i disse boliger. Jeg tror derfor ikke, at det er en udvidelse af statslånene, der tiltrænges, men en nydannelse i form af optagelse af private lån, hvilket altså nu bliver muligt, hvis lovforslagene vedtages i den foreslåede skikkelse.

Endelig vil jeg gerne pege på den tredje nydannelse i denne lovgivning. Den har til hensigt at skabe større klarhed vedrørende ejerskifte, både når ejeren af huset overgår til andet erhverv, og når det drejer sig om at skabe fastere rammer om for-tjenesten ved salget af disse huse. Jeg tænker i denne forbindelse på en kapitalisering af den rentelepelse, der tilflyder disse ejendomme, og som jo skulle være indkasseret. Mange af de mennesker, som

har ejet disse huse og skullet afhænde dem, har været udsat for ubehagelige overraskelser, fordi de ikke har været klar over, at de kunne blive stillet over for et krav fra staten om at tilbagebetale et beløb, der svarer til den kapitaliserede rentelepelse. Jeg er derfor glad for, hvis det med de rammer, som lovforslaget peger på i så henseende, er lykkedes at få skabt klarhed, så at sælgerne eller ejerne af disse huse er klar over eller af loven kan læse sig til de vilkår, de er underkastet, hvis de står over for at skulle sælge.

Hvad angår de andre problemer i samme lovforslag, skal jeg ikke gå yderligere i detaljer, men blot henvise til, at vi i udvalget kan gå nærmere end herpå.

Til lovforslaget om tillæg til lov om opførelse af arbejderboliger på landet skal jeg ikke knytte mange bemærkninger, men blot pege på de vanskeligheder, der hidtil har været, og som vel også fremtidig — og måske ikke mindst fremtidig — vil opstå ved ejerskifte med hensyn til at finde kvalificerede købere til husene. Dette problem er nu også i lovforslaget søgt klaret ganske betydeligt.

Der er vel ikke mange af os, som ikke kender et eksempel, som ikke har haft en henvendelse fra en arbejder fra landet, som ikke kunne forstå, hvorfor han ikke kunne få lov til at sælge sit hus. Jeg husker, at jeg for nogle år siden fik en henvendelse fra en mand fra Falster, som måtte skifte arbejdsplads. Han havde haft sit hus stående dernede i tre år uden at kunne afhænde det, fordi man ikke på den egn kunne finde en kvalificeret køber. Jeg påskønner derfor gerne det forsøg, der med denne lovændring bliver gjort for at løse det problem.

Med disse bemærkninger vil jeg som sagt anbefale lovforslagene til velvillig behandling i det udvalg, der bliver nedsat.

Clausen (Olufskjær): Selv om mit parti ikke kunne stemme for regeringens boliglovsforslag og derfor heller ikke for den ny

[Clausen (Olufskjær).]

byggestøttelov, var vi dog enige med regeringen i, at staten fremover bør yde støtte til parcelhusbyggeriet for mindrebemidlede. Hvis den del af byggestøtteloven, der omhandler dette byggeri, var blevet fremsat som et selvstændigt lovforslag, kunne vi højst sandsynligt have givet det vor stemme. Vi kan derfor også gå med til, at støtten til opførelse af arbejderboliger på landet opretholdes, fordi det her drejer sig om at hjælpe en mindrebemidlet befolkningsgruppe med særlig vanskelige forhold. Vi ville dog have fundet det rimeligt, om der også på dette område var blevet tilstræbt en aftrapning af det samlede årlige statsudlån i overensstemmelse med, hvad der nu bliver tilfældet for de øvrige parcelhuse til de mindrebemidlede.

Med det foreliggende lovforslag fastsætter den højtærede landbrugsminister ganske vist kun rådighedsbeløbet for et enkelt finansår, hvor man tidligere disponerede over et længere tidsrum. Dette begrundes med, at man derved kommer i overensstemmelse med den oprindelige hovedlovs forudsætninger. Men det kan måske også tages som et udtryk for, at man ønsker at åbne udvej for en aftrapning, selv om beløbet er fastsat uændret i forhold til i fjor. Vi ønsker i udvalget at få undersøgt, om en nedsættelse lader sig gennemføre allerede nu.

Hvor betydningsfuld denne lovgivning end er, kan der meget hurtigt komme et tidspunkt, hvor udviklingen begynder at løbe fra den. Siden loven af 1947 har arbejdsforholdene på landet ændret sig meget. De skærpede regler både med hensyn til ansøgenes beskæftigelsesmæssige kvalifikationer og med hensyn til ejerskifte er da også udtryk for, hvor vanskeligt det er at sikre, at disse boliger vedblivende kommer den befolkningsgruppe til gode, som lovgivningen tager sigte på.

Vi har nok administration her i landet, og det skulle nødig komme dertil, at staten efterhånden tvinges til at overtage og delvis administrere et meget stort antal af disse boliger. Man bør derfor arbejde henimod, at denne lovgivning på et eller andet tidspunkt koordineres med byggestøttelovens almindelige regler om parcelhuse for mindrebemidlede.

Da vi i sidste samling behandlede lovforslaget om udlån til arbejderboliger på landet, efterlyste jeg på mit partis vegne et forslag fra den højtærede landbrugsminister om en forkortelse af den hidtil gældende meget lange løbetid for disse lån. Jeg vil derfor gerne takke den højtærede landbrugsminister, fordi han med det nu fremsatte lovforslag har imødekommet denne anmodning, så at afdragstiden for de boliger, der opføres for arbejdernes regning, nu bliver mere end halveret.

Med disse bemærkninger kan jeg anbefale forslagene til en velvillig behandling i udvalget, hvor jeg håber der vil blive lejlighed til at tage stilling til de spørgsmål, jeg har rejst om en anden finansiering af lånene.

Kirkegaard: Arbejderboliger på landet har en ikke helt ringe interesse både for arbejdere, der er beskæftiget med almindeligt forefaldende arbejde på landet, og for landbruget som erhverv, idet udviklingen i tiden utvivlsomt går i den retning, at der beskæftiges procentvis flere gifte medhjælpere på landet og procentvis færre ugifte.

Der er formentlig ikke mange, der vil hævde, at en landarbejders stilling som livsstilling betragtet er særlig tillokkende, og årsindtægten er jo i reglen heller ikke særlig stor. Uden at vende tilbage til den debat, som fandt sted under det foregående punkt på dagsordenen, må jeg sige, at jeg er personlig af den opfattelse, at det er en helt anden og væsentlig bedre tilværelse for et par unge dygtige mennesker, hvis de har mulighed for at overtage selv et beskedent mindre landbrug, men det kan jo ikke alle nå til, fordi der ikke er landbrug nok, og derfor mener jeg, at det er af stor betydning, at vi er i stand til at byde den gruppe af medborgere, her er tale om, gode boligforhold.

Statens støtte til arbejderboliger har naturligvis først og fremmest været til gavn for arbejderne på landet, sådan som det var hensigten; men derudover tror jeg i virkeligheden, at ordningen har haft og formentlig har endnu en vis betydning for hele byggeområdet, idet den støtte, som er ydet, er ydet således, at man har undgået at drive byggeomkostningerne op, og det er meget væsentligt. Derfor er arbejderboligerne utvivlsomt de billigste boliger,

[Kirkegaard.]

der bygges, samtidig med at de er gode boliger.

Når der nu i lovforslaget foreslås, at byggelånene efter indstilling fra statens jordlovsudvalg forhøjes med 500 kr., skal jeg ikke gøre nogen som helst indvending mod det, men vil bare nævne, at vi her er inde på et område, hvor vi skal være lidt forsigtige.

Tidligere ordførere har jo gennemgået lovforslagene i enkeltheder, og det skal jeg derfor ganske frafalde. I begge lovforslag er der adskillige ændringer i forhold til lovforslagene fra i fjor, men jeg tror, at det alt sammen er forbedringer, og vi får jo lejlighed til at se på disse ændringer i et udvalg. Derfor vil jeg gerne anbefale begge lovforslagene til en hurtig og velvillig behandling.

Kristian Kristensen: Også inden for retsforbundet ser vi sådan på det, at de ændringer, der foreligger i de to lovforslag i forhold til de gældende love, er forbedringer; dels er der tale om ajourføring i henhold til de stigende byggepriser, og dels er der tale om reelle forbedringer som f. eks. ændringen i den urimeligt lange afdrags-tid. Der er også sket forbedringer i retning af, at andre end specielt landarbejdere, som der efterhånden ikke er så mange tilbage af, kan komme i betragtning som kvalificerede ansøgere og købere. Ud fra disse forbedringer i de foreliggende lovforslag vil vi gerne fra retsforbundets side anbefale lovforslagene til velvillig behandling.

Fuglsang: Også mit parti kan støtte de foreslåede ændringer, som for os er dikteret dels ud fra praktiske hensyn, dels ud fra den udvikling, der beskæftigelsesmæssigt har fundet sted i vore landkommuner.

En af ændringerne drejer sig om en nærmere definering af de kvalifikationer, der kræves for lånsøgerne eller for køberne af boligerne, så at der virkelig bliver garanti for, at disse fortrinsvis kommer den dårligst stillede del af landbefolkningen til gode, hvilket hele tiden har været lovens hensigt. At loven i den henseende virkelig har opfyldt en mission, lader sig ikke bestride; men at der med hensyn til lånebeløbenes størrelse kan være et eller

andet at rette på, er en anden sag. Vi må jo huske, at det her drejer sig om virkelig lavt lønnede arbejdere, som ofte tilmed en stor del af tiden går arbejdsløse. Bestemmelsen om, at ejeren, når han for en tid har fundet andet arbejdssted, tidsbegrænset er i stand til at udleje lejligheden, kan vi kun betragte som en følge af den beskæftigelsesmæssige udvikling på landet. Det samme må siges at være tilfældet med bestemmelsen om, at hvor man ikke er i stand til at skaffe en kvalificeret køber, må staten træde til.

At man endvidere har indføjet bestemmelser, der vil hindre ejere, der ikke mere har de kvalifikationer, som loven forudsætter, i at drage fordele af lovens lempe-lige betalingsvilkår, må vi anse for rimeligt, men det er et af de steder, hvor administrationen vil komme til at betyde en hel del.

I udlånsloven er det principielle de foreslåede ændringer med hensyn til forrentning og afdrag. Det var ganske specielt dette spørgsmål, som den under det forrige lovforslags behandling omtalte kommission skulle beskæftige sig med, og medens man, hvad angår selve statshusmandsloven, ikke har nået et resultat, ser vi i hvert tilfælde et resultat her. Jeg skal ikke komme ind på enkeltheder; der bliver jo nedsat et udvalg, men jeg vil gerne bede dette udvalg se på for det første selve lånenes størrelse og dernæst på en ting, jeg tidligere har nævnt, nemlig dette, at der stadig er adgang til at få lån til opførelse af boliger for arbejdsgiverens regning. Netop fordi der i de egne, hvor de store gårde er fremherskende, også hersker den største arbejdsløshed og den største afgang fra landbrugserhvervet, kunne der være grund til at tage disse bestemmelser op til revision nu. Jeg må erkende, at jeg ikke aner, hvor stor betydning disse specielle bestemmelser har. Hvis jeg kunne få det at vide, ville jeg være meget tilfreds med det. Men som sagt, vi kan give lovforslaget vor anbefaling.

Landbrugsministeren (Skytte): Jeg er i den heldige situation at kunne indskrænke mig til at knytte nogle korte bemærkninger til de fremsatte udtalelser.

Til det ærede medlem hr. Bladt vil jeg sige — og det gælder også de øvrige ærede

[Landbrugsministeren.]

ordførere — at jeg selvfølgelig i udvalget er rede til nærmere at drøfte de spørgsmål, der er rejst, og derunder ikke mindst det spørgsmål, der rejstes af det ærede medlem hr. Bladt, om det var muligt til foråret at finde en vej frem til at stille beløb til rådighed til reparation af de landarbejderboliger, der er blevet opført for en årrække siden. Vi må overveje, om noget sådant kan lade sig gøre enten gennem en udvidelse af denne lov eller ved en helt ny lov. Måske kan disse overvejelser resultere i, at man finder, at de nye bestemmelser om ret til prioritering også ved andre midler end statens kan klare det rejste spørgsmål. Som sagt, jeg er villig til at se nærmere på det i udvalget.

Det ærede medlem hr. Clausen (Olufskjær) nævnte muligheden for en aftrapning allerede i indeværende år; det tror jeg ikke der er nogen mulighed for, men det udelukker ikke, at man kan se nærmere på det i udvalget.

Når bevillingerne foreslås 1-årige, er det med den begrundelse, der er angivet, men jeg kan tilføje, at det selvfølgelig også er, fordi vi så i hvert år kan bedømme, hvilke beløb der er brug for. Denne bedømmelse har vi foretaget i år og er kommet til det resultat, som lovforslaget er udtryk for. Hvor stort behovet vil være næste år, tør jeg i dag ikke udtale mig om, og derfor tør jeg ikke i dag sige, om der er mulighed for at sætte beløbet ned, eller om det måske vil være sagligt begrundet at sætte lånebeløbet op, næste gang der skal fremsættes forslag om udlånslov.

I øvrigt vil jeg takke de ærede ordførere for den tilslutning til begge lovforslagene, de gav udtryk for, og som glædede mig. Jeg betragter det byggeri, der iværksættes efter denne lovgivning, som et særdeles tiltrængt og godt byggeri, der tillige er forholdsvis billigt. Det er en fornøjelse at se de mange sunde og smukke boliger, som i tusindvis er rejst ud over landet og afgiver en god ramme om den daglige tilværelse for mange mindrebemidlede, der ellers ikke havde nogen som helst mulighed for at få deres eget hus at bo i. For mig at se er disse love særdeles gode love, og jeg er glad for, at alt tyder på, at der vil stå et enigt ting bag gennemførelsen af disse lovforslag.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagenes overgang til anden behandling
vedtoges uden afstemning.

Bladt: Jeg foreslår, at lovforslagene henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning
vedtoges dette forslag.

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, fredag den 16. januar, kl. 13 med følgende dagsorden:

1) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om udlån til statshusmandsbrug m. m.

2) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om udlån til arbejderboliger på landet
og

forslag til lov om tillæg til lov om opførelse af arbejderboliger på landet.

3) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om tilsyn med pensionskasser.

4) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændringer i konfiskationsloven.

Mødet hævet kl. 15⁵.

38. møde.

Fredag den 16. januar kl. 13.

Formanden: I skrivelse af dags dato meddeler justitsministeren, at han ønsker her i tinget skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om ændring i færdselsloven og

forslag til lov om ændringer i lov om rettens pleje. (Ændringer i politikredsinddelingen).

Medlemmer af folketinget Thisted Knudsen, Erik Eriksen, Jørgen Jørgensen (Ullerup) og Poul Sørensen har meddelt mig, at de ønsker her i tinget til indenrigsministeren at stille følgende forespørgsel:

„I en udtalelse til den socialdemokratiske provinspresse den 19. december f. å. har indenrigsministeren bl. a. udtalt, at flere amtsråd ved at træffe beslutning om ændring af visse kommuners ligningsforhold imod en flertalsindstilling har anvendt loven om den kommunale beskættning imod dens hensigt, og herunder opfordret de pågældende kommuner til at henvende sig til indenrigsministeriet herom.

Vil ministeren bekræfte, at han har fremsat en sådan udtalelse, og da med hvilken saglig begrundelse?“

Skriftlig fremsættelse af lovforslag.

Justitsministeren (Hans Hækkerup): Her ved har jeg den ære for det høje folketing at fremsætte *forslag til lov om ændring i færdselsloven.*

Forslagets to hovedpunkter er fastsættelse af en almindelig hastighedsgrænse på 50 km i timen for kørsel i tæt bebyggede områder og ændring af reglerne om erstatningsansvar for skade forvoldt af motordrevne køretøjer, herunder navnlig en forhøjelse af forsikringssummerne i den lovpligtige ansvarsforsikring.

Spørgsmålet om såkaldt fri hastighed i modsætning til bestemte hastighedsbegrænsninger har i de senere år — også her i det høje ting — været genstand for indgående drøftelser.

Jeg vil gerne benytte lejligheden til at fremdrage nogle hovedpunkter i udviklingen på dette område.

Allerede ved revisionerne af motorloven i 1927 og 1932 var der rejst spørgsmål om at ophæve de faste hastighedsbegrænsninger. Efter 1939 mistede spørgsmålet i nogen grad sin betydning, idet politiet gik over til i højere grad at lægge vægt på kørselsforvarsvarlighed i den enkelte situation end på den nøjagtige overholdelse af lovens hastighedsgrænser.

Den ordning, der således udviklede sig, var dog mindre hensigtsmæssig. Dels var politiets praksis i de forskellige kredse ikke ensartet, dels var det uheldigt, at man opretholdt en lovgivningstilstand, som ikke krævedes overholdt i praksis.

Ved lov nr. 111 af 31. marts 1953 ophævedes de almindelige, bestemte hastighedsgrænser, således at vægten blev lagt på kravet om, at kørehastigheden til enhver tid skal være afpasset efter, hvad hensynet til andres sikkerhed kræver. Lovændringen, der var i overensstemmelse med en indstilling fra færdselsudvalget og de almindelige i udlandet gældende regler, tilvejebragte en overensstemmelse mellem lovgivningen og den ordning, der — siden 1939 — var blevet søgt håndhævet. Begrundelsen for lovændringen var i første række ønsket om at indskærpe, at vægten skal lægges på hastighedens afpasning efter den konkrete kørselsituation. I bemærkningerne til forslaget til loven af 1953 udtaltes da også:

„Det må stærkt understreges, at formålet med at ophæve hastighedsgrænsen ikke er at bringe kørehastigheden i almindelighed i vejret, men alene at hastigheden til enhver tid afpasses således, at hastigheden er forsvarlig. Mottoet bør således være: „Ikke fri hastighed, men forsvarlig hastighed“.

Den ordning, som indførtes i 1953, blev i princippet opretholdt ved færdselsloven af 1955, men blev underkastet fornyet overvejelse i efteråret 1956 i forbindelse med det høje tings behandling af et forslag til folketingsbeslutning om foranstaltninger til fremme af færdselssikkerheden.

Spørgsmålet om fastsættelse af en bestemt hastighedsgrænse var over for justitsministeriet blevet rejst af en række kommuner med bymæssig bebyggelse. Kommunerne